

SAMENSPËL

Wijkblad van de *Christus Triumfator*kerk, J. v. Stolberglaan 154 te Den Haag
18^e Jaargang nr. 8 – oktober 2013

Abonnementsprijs € 10,00 (+ evt. portokosten ad € 11,00) per jaar

Bankrekeningnr: 514 40 61 t.n.v. *Stichting Christus Triumfator*kerk o.v.v. *Samenspel*

Redactie: Henk Hospes, Laan van Wateringseveld 277, 2548 BL Den Haag
Email: samenspel@ctkerk.nl tel. 070 327 03 66
Greet Hulshof, Wouter Müller, Adriaan Sala
Advertenties: Bert van der Sluis, Jacob Mosselstraat 11, 2595 RD Den Haag
Bezorging: Henk Hospes tel. 070 327 03 66

GIRO-/BANKREKENINGEN

Vaste vrijwillige bijdragen:

- kerk (GKO):	43555	t.n.v. Gereformeerde Kerk 's Gravenhage-Oost
- kerk (PGG):	615174	t.n.v. Prot. Gem. Wijk. Kerkrentm. Bezuidenhout
Collectebonnen:	5253	t.n.v. Collectebonnen GKO (voor GKO en PGG)
Diversen:	5144061	t.n.v. Stichting <i>Christus Triumfator</i> kerk o.v.v. het doel (*) * Samenspel / * Verjaardagsfonds / * Wijkkas / * Giften / * Legaten
Diaconie (GKO):	427021	t.n.v. Diaconie Gereformeerde Kerk 's Gravenhage-Oost
Diaconie (PGG.):	1768712	t.n.v. Diaconie Herv. Wijkgemeente Bezuidenhout
Zending (GKO):	435	t.n.v. Beraadsgroep Missionaire Zaken GKO

**voor andere adressen:
zie contactpagina van de website**

Van de redactie

Het nieuwe activiteitenseizoen is inmiddels in volle gang. Als u dit leest, hebben we het startweekend al achter ons. Toch zult u daar in deze uitgave niets over lezen. Die ging namelijk net voor het weekend naar de drukker. "Maar", hoor ik u al denken, "hebben we niet een reporter die nogal eens kans ziet zijn verslag te schrijven voordat het betreffende evenement heeft plaatsgevonden?" Jawel, maar laat die nu net op vakantie zijn. En ik moet eerlijk zeggen dat een startweekend toch wel wat minder voorspelbaar verloopt dan een bazar. Maar als ik het goed begrepen heb, is hij op tijd terug om het weekend te kunnen meemaken, dus dat verslag houdt u nog tegood!

In de *Duinzichtkerk/Vredeskapel*, waarmee wij dit seizoen nauwer zullen gaan samenwerken, is hard gewerkt om de organisatie van de gespreksavonden over het levens-einde op tijd rond te krijgen. Op de valreep voor het ter perse gaan van dit nummer, kregen wij hun informatie. De data hebben een plaats gekregen in de agenda, terwijl u op blz. 25 meer leest over de mogelijkheden om u voor deze avonden in te schrijven.

De vorige keer hebt u op deze plaats kunnen lezen dat ook wij, als redactie, deze zomer niet hebben stilgezeten. Een nieuwe rubriek ter bevordering van de kennismaking met het nieuwe Liedboek is inmiddels van start gegaan en deze maand beginnen we met een korte serie artikelen waarin we 'onze' organisten wat beter hopen te leren kennen. Ook laten een paar 'oude' bekenden de komende tijd meer van zich horen, zoals Waltraut Stroh (ZWO), Bart Baak en Michiel Pronk. En last but not least hebben we een drietal mensen gevraagd om een ontwerp te maken voor een nieuwe omslag voor *Samenspel*. Die ontwerpen hopen we in oktober aan u te kunnen voorleggen, zodat u ons kunt helpen bij de keuze.

In deze aflevering van *Samenspel* leest u in de rubriek *Zoveel mensen ....* hoe er binnen de gemeente gedacht wordt over de uitspraken van ds. Carel ter Linden, over de stelling van ds. Berit Bootsma dat er te veel en te lang wordt gebeden en over de activiteiten die dit seizoen op het programma staan. Mirjam Goudart vraagt zich in haar column af hoe u uw geloof met anderen deelt. Zich overigens nog onbewust van deze vraag lijkt Adriaan Sala in zijn column het antwoord al te geven: "Schreeuw het van de daken" of - als u overstemd wordt door de herrie van de stad - "kalk het op een spandoek!" Dat antwoord zal niet helemaal zijn wat Mirjam voor ogen staat bij haar vraag om reacties. Laat u ook eens weten hoe u hierover denkt?

Met een hartelijke groet,

Henk Hospes

Zomaar een wijsheid

Het leukste wat je met een mening kunt doen, is verschillen.

Inhoud

ACTIVITEITEN:

- 15 Agenda
- 15 Quilts en harpen
- 22 Van de ZWO-commissie
- 23 Zorg om de betekenis - lezing prof. Carlo Leget
- 24 Jerusalem Passion
- 25 Huiskamerbijeenkomsten over 'levenseinde'

COLUMNS:

- 11 Delen – Mirjam Goudart – Jansen
- 16 Public Relations – Adriaan Sala

GEDICHTEN EN LIEDEREN:

- 11 Het Geloof – ingezonden door Nel Reedijk
- 18 Nieuwe Liedboek: lied 386

DIVERSEN:

- 5 In Memoriam Dini Smits - de Wilde
- 13 BabyBullenBank
- 14 Geloven met een glimlach – Nel Reedijk
- 19 Humor in de kerk – Bart Baak
- 20 'Onze' organisten aan het woord

VASTE RUBRIEKEN:

- 3 Gemeente(mee)leven
- 4 Meditatie: Bestaat er zoiets als stervenskunst - ds. Corrie van Duinen
- 6 TeamGeest – ds. Ruud Stiemer
- 7 Collecten
- 8 BerichtenBus – ds. Berit Bootsma
- 9 Zoveel mensen ...
- 13 Van zondag tot zondag
- 14 Kerkdiensten – overzicht
- 21 Reidans
- 25 Bijbelleesrooster
- 26 Cryptogram

doordat de editie is verkort klopt het paginnummer in de inhoudsopgave niet meer

Bestaat er zoiets als stervenskunst?

Meditatie

*De mens – zijn dagen zijn als het gras,
hij is als een bloem die bloeit op het veld
en verdwijnt zodra de wind hem verzengt;
de plek waar hij stond, kent hem niet meer.*

Psalm 103 : 15-16

Het is één van die nuchtere waarheden in het leven, dat iedere mens sterfelijk is. Ons leven is eindig en we gaan vroeger of later allemaal dood. Die nuchtere waarheid wordt in deze psalm eenvoudig onder woorden gebracht. En toch is het gegeven dat wij allemaal toeleven naar onze dood een moeizaam onderwerp van gesprek. Tenminste voor veel mensen. Is er een manier om ons voor te bereiden op onze eigen dood? Hoe gaan wij om met mensen die leven in de laatste fase van het leven? Kunnen wij met de psalmist op die nuchtere waarheid kauwen, dat onze dagen zijn als het gras? En ons afvragen wat dat voor ons betekent?

In de middeleeuwen werd wel gesproken van de 'ars moriendi', de kunst van het sterven. Hoe leeft een mens toe naar zijn einde, als hij of zij weet dat hij sterven gaat? Of je nu wel of niet van mening bent dat actief ingrijpen een optie is (alle discussies rond vrijwillige euthanasie laten we hier nu buiten beschouwing), het gegeven blijft in alle scenario's hetzelfde: de mens – zijn dagen zijn als het gras. Er komt dat moment van afscheid nemen, van loslaten, van het in de ogen kijken van de onherroepelijke dood.

De middeleeuwse 'ars moriendi' werd wel afgebeeld als vijf engelen, die ieder een ander aspect van het sterven oplettten. Wat de vijf engelen gemeen hebben, is de beweging van overgave waartoe de stervende wordt uitgenodigd. In de eerste gesprekken over dit onderwerp in de gemeente bleek dat in de ervaring van verschillende mensen ook een centraal thema te zijn. Loslaten en afscheid nemen, jezelf overgeven aan wat je niet weten kunt, de balans opmaken, vergeving vragen....

In zijn boek 'Van levenskunst tot stervenskunst' (Lannoo, 2008, p. 83) vertaalt Carlo Legget de ars moriendi, aan de hand het beeld van de vijf engelen, in eigentijdse taal. Als er al zoiets bestaat als 'stervenskunst' zouden ook wij dan geholpen zijn met deze uitnodiging tot overgave?

De engel van het geloof: Klamp je niet vast aan wat je kunt zien. Vertrouw erop dat er meer tussen hemel en aarde is dan in jouw hoofd past.

De engel van de hoop: Staar je niet blind op je falen in het verleden. Blijf je niet vastdraaien in schuldgevoel. Wees mild. Vertrouw erop dat er met liefde naar je gekeken wordt.

De engel van de liefde: Klamp je niet vast aan wat je op aarde hebt vergaard. Het verergert de stervenspijn. Laat het los en richt je op waar je naartoe gaat.

De engel van het geduld: Raak niet verkrampd in je lijden. Laat je niet meeslepen door de pijn. Je bent meer en groter dan je pijn. Vertrouw erop dat die pijn zal eindigen.

De engel van de nederigheid: Blijf niet krampachtig vasthouden aan je prestaties, je decorum, je trots. Je hoeft niets te bewijzen. Doe je niet groter of sterker voor dan je bent.

In de huiskamerbijeenkomsten die in oktober over dit onderwerp op stapel staan rond *Duinzichtkerk*, *Vredeskapel* en *Christus Triumfatorkerk*, praten we door over de 'ars moriendi' en de eindigheid van het leven. Wat betekent ons geloofsleven voor ons in het aangezicht van de dood? Is ons geloof ons tot troost? Geeft het ons ruimte om te sterven?

Psalm 103 gaat uit van de vreugde van het geloof. Als een barmhartige 'engel van het geloof' spreekt de psalmist: "Prijs de HEER, mijn ziel... Hij vergeeft u alle schuld.... niet eeuwig duurt zijn toorn. Hij straft ons niet naar onze zonden, Hij vergeldt ons niet naar onze schuld... Prijs de HEER, mijn ziel." De nuchterheid van de menselijke sterfelijkheid, het loslaten en het opmaken van de balans van het leven, worden ingebed in de oproep tot de lofzang, en in de barmhartige ruimte waarmee de HEER ons aanvaardt.

Ik hoop met u door te kunnen praten over dit bijzondere onderwerp op één van de huiskamerbijeenkomsten. Als laatste woord wijs ik u op een bijzondere sectie in ons nieuwe Liedboek. Het heeft de titel 'Levensgrens' (pagina 1476-1498). Hier vindt u liederen, maar ook gedichten en gebeden over het omgaan met het levenseinde. De afsluitende tekst is van Andries Govaart, en vindt u terug in het Liedboek als lied 953.

Moge God je zegenen in je laatste dagen.

Moge God je bijstaan in je laatste uren.

Moge God je opvangen als je het leven los kunt laten.

Moge God je opnemen in grenzeloze goedheid.

Ds. Corrie van Duinen
wijkpredikant *Duinzichtkerk* / *Vredeskapel*

TeamGeest

ISRAËLLEZING

Door de commissie 'Kerk en Israël' van de Protestantse kerk in Zuid-Holland ben ik uitgenodigd om op zondagmiddag 6 oktober (Israëlzondag) een lezing te houden over de visie van missioloog Johannes Verkuyl (1908-2001) op de kwestie Israël-Palestina. Verkuyl pleitte voor de doorwerking van 'de verzoening in Christus' in het maatschappelijke en politieke leven van christenen. Op grond van deze stellingname nam hij dikwijls tegendraadse standpunten in. Zo zette hij zich in voor de onafhankelijkheid van Indonesië, voor de afschaffing van de apartheid in Zuid-Afrika en mengde hij zich in de discussie over de staat Israël en de plaats van de Palestijnen. Met name op dit laatste punt zal ik inzoomen. In mijn referaat over de visie van Verkuyl op het volk Israël, de staat en de Palestijnse gebieden, zal ik me de vraag stellen of zijn standpunt van toen ook ons vandaag nog iets te zeggen heeft. De middag wordt gehouden in het *Kruispunt*, Diamanthorst 187, Mariahoeve. De aanvang is om 15 u. Ter afsluiting (rond 17 u) wordt een vesper gehouden.

THEATERVOORSTELLING 'HIER STA IK'

Op woensdag 9 oktober zal er door het rooms-katholieke centrum *De Boskant* en de *Christus Triumfatorkerk* een avond worden georganiseerd waarop kerkhervormer Maarten Luther (1483-1546) centraal staat. Theatermaker, schrijver en theoloog, Kees van der Zwaard, kruipt in de huid van Luther en verwoordt diens zoeken naar God, zijn verlangen naar genade, zijn strijd met de duivel. Eén van de uitspraken van de reformator, die leidend is in deze voorstelling, is: "Als men danst, is er geen zweem van droefheid; maar als men vecht, dan is er vrees en spant men zich in tot het uiterste...." De avond vindt plaats in *De Boskant* aan de Fluwelen Burgwal 45 in het centrum van Den Haag. Kaarten kosten € 10,-. De aanvang is om 20 u.

AFSCHEID VAN AFTREDENDE EN BEVESTIGING VAN NIEUWE AMBTSDRAGERS

We zijn blij u te kunnen vertellen dat Annelies de Groot en Sieuwert van der Zwaag, bereid zijn gevonden om het ambt van ouderling te aanvaarden. Indien er geen wettige bezwaren worden ingebracht, zullen zij binnenkort bevestigd worden. Op dit moment is de datum voor de bevestigingsdienst nog niet bekend. Deze zal via de zondagsbrief bekend gemaakt worden. Tijdens deze dienst zal ook afscheid genomen worden van Jan Willem Tuinema, die aftreedt als diaken.

DIENST MET PERKI

Sinds 1930 bevindt zich een grote groep Indonesisch sprekende christenen in ons land. De meesten van hen wonen hier, anderen zijn hier tijdelijk voor werk of studie. Ten

behoefte van deze groep mensen, die oorspronkelijk afkomstig is uit alle delen van Indonesië, organiseert de vereniging PERKI (Persekutuan Kristen Indonesia – de Indonesisch christelijke gemeenschap) kerkdiensten in een aantal plaatsen in Nederland. Naast Amstelveen-Buitenveldert, Amsterdam Zuidoost, Almere, Arnhem, Rotterdam, Utrecht en Zwolle worden ook sinds vele jaren diensten gehouden in de *Christus Triumfatorkerk*. De meeste leden van PERKI weten zich geestelijk verwant met de *Protestantse kerk in Nederland*. Om die verwantschap tot uitdrukking te brengen houden PERKI en de wijkgemeente van de *Christus Triumfatorkerk* ieder jaar een gezamenlijke dienst. Dit jaar zal deze bijzondere dienst gehouden worden op zondag 27 oktober. Dominee Ida Riaurika-Pattinama en ondergetekende zullen samen voorgaan in deze dienst.

DOOPZONDAG

Op zondag 10 november zal Theunis Nicolaas (geboren op 19 juni) zoon van Sieuwert en Engelen van der Zwaag en broer van Xander de Heilige Doop ontvangen.

Samen met de ouders zal de doopdienst worden voorbereid. We wensen hen alvast een feestelijke dienst toe!

BEZUIDENHOUTFESTIVAL

Zoals in de vorige editie van *Samenspel* al is vermeld zal het *Bezuidenhoutfestival* plaatsvinden op zaterdag 16 november. Het *Bezuidenhoutfestival* wil alle bewoners van onze wijk de mogelijkheid bieden elkaar te leren kennen en kennis te laten maken met de verschillende organisaties, verenigingen

en instellingen die in het Bezuidenhout actief zijn. Tijdens dit festival zal een open podium geboden worden voor beeldende kunst en expressie als zang, dans en toneelspel. Tevens zullen er informatiestands worden ingericht door de participerende organisaties en instellingen. Ook zullen er kraampjes zijn waarin versnaperingen zullen worden aangeboden. De organisatie is in handen van het Wijkberaad Bezuidenhout en de Commissie Missionair Diaconaal Project van de *Christus Triumfatorkerk*. Het festival zal plaats vinden in en om de *Christus Triumfatorkerk*. Het biedt voor onze gemeente een goede kans om daadwerkelijk 'Open Kerk' te zijn voor het Bezuidenhout!

Met een hartelijke groet,
ds. Ruud Stiemer

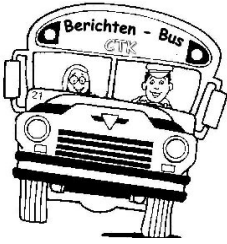
Collecten

6 oktober. De eerste zondag van oktober is traditiegetrouw *Israëlzondag*. Op deze dag staat de kerk stil bij de verbondenheid met het volk Israël. De protestantse kerk werkt op veel manieren aan deze relatie: via het blad *Kerk & Israël Onderweg*, door studiereizen en door het steunen van partners die de dialoog tussen de verschillende bevolkingsgroepen bevorderen. Voor deze activiteiten kan de financiële steun van de plaatselijke gemeenten niet gemist worden.

Zondag 13 oktober wordt er gecollecteerd voor *Kerk in Actie* Werelddiakonaat.

Op 20 oktober wordt er gecollecteerd voor *De Halte* (PGG) en voor de stichting *Present* (GKO), beide in Den Haag. Bij *De Halte* gaat het om noodopvang van en hulp aan uitgeprocedeerde asielzoekers, terwijl de stichting *Present* in het leven is geroepen om Hagenaars in nood te helpen, bijvoorbeeld met tuinieren, een woning opknappen, verhuizen of een gezellige middag in een verzorgingshuis. Door de inzet van 120 groepen vrijwilligers per jaar (o.a. uit kerken) worden mensen geholpen. U kunt ook aansluiten bij deze maatschappelijke beweging door vrijwilliger te worden. Ook kunt u *Present* financieel steunen! Meer weten? Kijk op: www.presentdenhaag.nl

27 oktober is het *Hervormingsdag*. Dan gedenken we dat op 31 oktober 1517 Maarten Luther zijn 95 stellingen op de kerkdeur spijkerde: het begin van de hervorming van de kerk. De protestantse kerk wil de protestantse traditie delen met anderen in het besef dat de hervorming nog altijd voortduurt. De synode, als vertegenwoordiger van de plaatselijke gemeenten, is hiervoor verantwoordelijk. De collecteopbrengst is bestemd voor bovenplaatselijke activiteiten die nodig zijn voor de blijvende hervorming van de protestantse kerk, zoals het vaststellen van visienota's die door gemeenten gebruikt kunnen worden.

BerichtenBus

Alle raderen draaien weer en de komende maand zijn er weer een aantal interessante activiteiten. Ik zal er een paar uitlichten.

ONTMOETINGSPLEK JONGE OUDERS

Op zaterdag 12 oktober zal voor de eerste keer de *Ontmoetingsplek voor Jonge Ouders* haar deuren openen! Deze ontmoetingsplek is bedoel voor ouders met kinderen in de leeftijd van 0 tot 12 jaar. Het zijn de jaren waarin je kind opgroeit van baby tot puber. Iedere keer kom je voor nieuwe uitdagingen en vragen te staan. Opvoeden gaat niet altijd vanzelf en de geloofsopvoeding al helemaal niet. "Hoe doe jij dat nou?" is een vraag die iedereen wel eens wil stellen aan een andere ouder.

Tijdens de ontmoeting willen we de ouders in de gelegenheid stellen deze vraag

aan elkaar te stellen. Daarbij kan het gaan over heel praktische dingen, maar juist ook over wat meer fundamentele kwesties in de (ge-

loofs)opvoeding. "Wat wil ik mijn kind meegeven en hoe doe ik dat?"

De middag begint om 15 u. Vanaf 14.45 u kan je inlopen voor een kopje koffie of thee. Terwijl de ouders daarna hard aan het werk gaan, zullen de kinderen beziggehouden worden in café *Klieder*. Jullie zijn dus met allemaal welkom. De kosten zijn € 2,50 per volwassene. Voor meer informatie en opgave kunt u contact opnemen met ds. Berit Bootsma, beritbootsma@ctkerk.nl.

KENNISMAKING NIEUW LIEDBOEK

In mei is het nieuwe Liedboek geïntroduceerd. Hierin staan vele bekende liederen, maar er zijn genoeg nieuwe liederen om aan te leren. Deze liederen zijn afkomstig uit diverse muziektradities van Psalmen voor Nu tot Iona, Taizé en Gregoriaans.

Op dinsdagavond 8 oktober zal musicus en theologe Hanna Rijken ons kennis laten maken met het nieuwe liedboek en de diverse tradities daarbinnen. Niet alleen via het woord, maar ook door er samen uit te gaan zingen. Hierbij zal ze begeleid worden door Arie Kraaijeveld, één van onze organisten.

Bent u nieuwsgierig naar het nieuwe Liedboek? Houdt u van zingen? Of wilt u graag wat meer weten over de totstandkoming van het Liedboek van iemand die er nauw bij betrokken was? U bent van harte welkom. De avond begint om 20 u en zal gehouden worden in de *Christus Triumfator*kerk.

SAMENWERKING HAAGSE HOUT/ ARCHIPEL

Het is even stil geweest rond de samenwerking met *Duizichtkerk / Vredeskapel* en *Kruispunt*. In de afgelopen tijd is er op de achtergrond veel werk verzet. Noodzakelijk werk, maar voor de gemiddelde kerkganger niet zichtbaar.

In dit nummer van *Samenspel* wordt de samenwerking weer iets tastbaarder. Zoals u hebt kunnen lezen is de meditatie dit keer verzorgd door onze collega ds. Corrie van Duinen. Vanaf nu zult u met enige regelmaat een meditatie tegenkomen van ds. Corrie van Duinen of ds. Roel de Mey Mecima. Daarnaast zullen de meditaties van Ruud Stiemer en mij te lezen zijn in de wijkbladen van de *Duizichtkerk / Vredeskapel* en *Kruispunt*. Zo hopen we als predikanten meer gezicht te krijgen in de andere kerken. In dit soort kleine stapjes wordt de samenwerking steeds meer zichtbaar.

LEZING OVER HET LEVENSEINDE

In het verlengde van het bovenstaande punt wil ik de lezing die prof. Carlo Leget op 30 oktober in de *Duinzichtkerk* komt houden nog eens extra onder uw aandacht brengen. Een onderwerp dat niet alleen de ouderen onder ons bezig houdt. U bent van harte uitgenodigd om te horen wat professor Leget over dit onderwerp te zeggen heeft.

DINING & WINING

Als laatste wil ik niet onvermeld laten dat we op 30 augustus een gezellige *Dining & Wining* hadden bij Henriëtte Boerma in de

tuin. We waren met ongeveer 22 mensen, waarvan vier mensen voor het eerst een activiteit van onze gemeente bezochten. Het was goed om hen in ons midden te hebben. Leuk dat mensen zo via diverse wegen onze kerk weten te vinden.

De datum voor de volgende *Dining & Wining* kan je alvast in je agenda schrijven, want die is op 22 november. Meer informatie volgt in de volgende *Samenspel*.

Met hartelijke groet,
ds. Berit Bootsma

Zoveel mensen ...

God verdwijnt achter de wetenschappelijke horizon (2)

n.a.v. de uitspraken van ds. Carel ter Linden

Ds. Carel ter Linde stelt dat God niet de Schepper van het heelal kan zijn. Wetenschappers hebben hem daarvan overtuigd. Dat noem ik humor.

Een eerste glimlachje om wat ds. Ter Linde zelf zegt: Hij verklaart God Schepper-af, maar is zelf wel 'schepper', zij het alleen van verwarring ...

Een brede glimlach voor wat betreft wetenschappers: wetenschappers hebben de afgelopen vijftig jaar naarstig gezocht naar een elementair deeltje dat theoretisch moest bestaan, maar dat onvindbaar leek, het zogenaamde 'Higgs-deeltje', vernoemd naar de Britse natuurkundige, prof. Higgs. Bij recente proeven werd het deeltje hoogstwaarschijnlijk waargenomen. Omdat het Higgs-deeltje onmisbaar is om een allesomvattende theorie kloppend te maken, gaven sommige fysici het de bijnaam van 'Godsdeeltje'. Met andere woorden: terwijl de theoloog God afschrijft als Schepper, haalt de wetenschap, als ze ergens niet uitkomt, door de achterdeur God erbij... Het kan verkeren.

Waar het in essentie om gaat is uiteraard: wat is onze kijk op de Bijbel? Is de Bijbel het Woord van God? En zo ja, is alles van kaft tot kaft letterlijk te nemen?

Wat mij betreft liever niet, want dan moeten we, om een kleinigheidje als voorbeeld te nemen, iemand die de Wet wat al te ruim hanteert, stenigen. Nee, dank u!

Is de Bijbel dan slechts mensenwerk? Goeddeels wel, maar God heeft er zeker de hand in gehad, een liefdevolle, helpende en reddende hand. Daarom moeten we de Bijbel zeker serieus nemen. Maar hoe serieus? Heeft de ark van Noach echt over de waterwereld gedobberd, mét een complete dierentuin aan boord? Is Jona daadwerkelijk opgeslokt door een grote vis en wat later, uitgebleekt door het maagzuur, weer uitgespuugd op een ver strand? Kon Daniël omgaan met hongerige leeuwen als waren zij schoothondjes? Tja ... Eigenlijk maak ik daar niet zo'n punt van; het zijn prachtige, sterke verhalen, maar niet van levensbelang.

Wat is dan wel belangrijk? Heeft Jezus over water gelopen, ja of nee? Goede vraag!

Misschien verrast het u: ik denk van wel, want 'de zee' was in de beleving van de joden 'het dodenrijk'. Als Jezus over de golven wandelt, loopt hij over de dood heen. Een mooier beeld is nauwelijks denkbaar: de dood is aan Hem onderworpen. Jezus gebruikt 'm als vloermatje! Betekent dat ook dat Jezus lichamenlijk is opgestaan uit de dood? Jazeker, want dat is de kern van het Evangelie. Als we de Opstanding loslaten, is het christendom nergens meer en kunnen we maar beter boeddhist worden.

En laten de wetenschappers alsjeblieft onderzoeken wat ze willen. Ik volg ze op de voet en ben erg geïnteresseerd in de resultaten. Maar die uitkomsten zullen mijn geloof niet ondermijnen, want ze liggen op een heel ander, menselijker vlak.

Adriaan Sala

In de kerkdiensten wordt (te) lang en (te) veel gebeden (3)

n.a.v. de prekenreeks van ds. Berit Bootsma met als thema *Gebed*

Het sluiten van de ogen en vouwen van de handen geeft rust en aandacht voor een intens gebed. Vooral toen ik jonger was, kon het echter lastig zijn om langer dan enkele zinnen geconcentreerd te blijven. In de stilte dwalen gedachten eenvoudig af. Tegenwoordig gaat dat beter en laat ik me gemakkelijker meevoeren in het gebed. Nu voel ik dat de kerkdienst bij uitstek het moment is om met meer rust te bidden dan in het doordeweekse bestaan.

Nee dus, ik geloof dat bij ons niet te lang en te veel wordt gebeden. Wel is het goed om te bedenken dat het uitgesproken gebed in de kerkdienst slechts één van vele manieren is om de Heer te zoeken, aan te roepen en aan te bidden. Bepaalde vaste gebeden in de dienst mogen dan ook soms een andere vorm krijgen. Dat kan helpen wanneer de gehoopte rust en aandacht je onverhoopt ontglippen...

Boudewijn de Jonge

Welke activiteit(en) spreken u aan of mist u dit seizoen in de kerk (1)

n.a.v. de start van het nieuwe activiteitenseizoen

Wat een aanbod van activiteiten weer dit jaar in onze kerk! Helaas ben ik niet in staat om naar veel activiteiten te gaan, want ik ben (zoals velen weten) rolstoelgebonden en woon in Zoetermeer. Soms ga ik naar een lunchconcert dat ik dan combineer met een uitstapje naar de kust (Scheveningen). De lunchconcerten zijn echt fantastisch! Echt een cadeautje voor mensen die van klassieke muziek houden!

Wat ik ook erg leuk vind is dat er 8 oktober een avond besteed wordt aan de kennisgeving met het nieuwe Liedboek. Ondanks het feit dat er (nog) geen nieuwe Liedboeken in de kerk liggen, zijn we er tijdens de diensten al mee bezig. Regelmatig wordt een nieuw lied - en dus ook een nieuwe melodie - geoefend. Het oude Liedboek telde 491 psalmen en gezangen. In het nieuwe Liedboek staan er 1016! Voor het eerst zijn er ook buitenlandse liederen in opgenomen en allerlei teksten, gebeden en gedichten. Ik ben benieuwd!

Annelies Stellinga

Welke activiteit(en) spreken u aan of mist u dit seizoen in de kerk (2)

n.a.v. de start van het nieuwe activiteitenseizoen

De CTK kenmerkt zich door een grote en brede activiteiten agenda, en spreekt hiermee de verschillende doelgroepen in de kerk aan. Dit vind ik persoonlijk een sterk punt, want zo heb ik zelf ook een aantal activiteiten gevonden, die echt passen bij de levensfase waarin ik zit, van werkende dertiger en moeder van straks twee kleine kinderen.

Zelf kom ik graag op de *Dining & Wining* avonden, aangezien het een mooie manier is om op een ongedwongen manier in contact te komen met de 'Jonge Professionelen' in de kerk. Zeker ook omdat deze groep niet altijd even duidelijk vertegenwoordigd is tijdens de zondagsdienst. Ik voel me gesterkt door de wetenschap dat er zoveel jonge mensen zijn in onze kerk, die samen met mij het geloof delen.

Daarnaast vindt in oktober voor het eerst de activiteit "Ontmoetingsplek voor Jonge Ouders" plaats. Ik ben zelf vooral op zoek naar een manier om de geloofsofvoeding van mijn kind vorm te geven, en hoop hierin door gesprekken met andere ouders, hier een goede invulling te kunnen vinden. .

Beide activiteiten help ik ook mee organiseren. Dit ervaar ik als een mooie manier om mijn betrokkenheid bij de kerk te vergroten, maar ook om zelf invloed uit te oefenen op het programma. Daarnaast leert de ervaring overigens dat de voorbereidingen minstens even inspirerend en gezellig zijn als de activiteit zelf!

Soozy van Tuyll

Het geloof

Soms is 't geloof een plantje,
heel klein nog en heel teer.

Geplant in nieuwe aarde,
gekregen van de Heer.

Het draagt nu nog geen vruchten,
daarvoor is het nog te klein.
Geef het alleen maar water
en ook wat zonneshijn.

Niet elke dag gaan kijken
of het al is gegroeid.
Haal het niet steeds uit de aarde,
het is zo gauw verknoeid.

De Vader in de hemel,
die alles groeien laat,
weet wel wanneer 't de tijd is
dat 't plantje bloeien gaat.

Eens zal het vruchten dragen,
dat zegt God in zijn Woord,
gezegend elk die luistert
en Jezus' roepstem hoort.

ingezonden door Nel Reedijk

Delen

Ik ben de afgelopen maanden tijdens mijn zwangerschap, bewust en onbewust, bezig met het zorgen voor ons ongeboren kind zodat het kan groeien, veilig en beschermd is en gezond blijft. Ook na de geboorte is het nog lange tijd afhankelijk van Steven en mij voor de voeding, troost, voor aandacht en verzorging en nog veel meer. Zo kan ons kindje groeien en zich ontwikkelen.

Ik lees veel en praat ook veel met anderen over dit onderwerp. Wat heeft de baby nodig, ook straks na de geboorte. Geborgenheid, liefde, warmte en alle verzorging. De keuzes die je daarbij maakt: thuisbevalling of ziekenhuis, wel of geen pijnstilling tijdens de bevalling, de baby wel of niet laten huilen, wel of niet bij je op de kamer laten slapen, wel of niet aan de borst voeden. Ik heb veel kennis nodig om de beste beslissingen voor mezelf en ons kindje te nemen. Met veel toewijding ben ik me aan het inlezen. En wat is het mooi en leuk dat iedereen kan zien dat je zwanger bent. Dat volkomen vreemden tegen je beginnen te praten en vragen hoe het gaat, of het een jongetje of een meisje wordt (weten we nog niet), of je gaat stoppen met werken etc. Ik vind het heerlijk om over de zwangerschap en de baby te praten en ik voel me enorm bijzonder in deze periode.

De toewijding die ik hierboven beschrijf zou ik ook meer in mijn geloof kunnen gebruiken. Het blijven voeden, onderhouden, koesteren, ontwikkelen, laten groeien, delen met anderen. Elke zondag naar de kerk, regelmatig lezen in de Bijbel en zo gefundeerde keuzes kunnen maken, elke dag bidden, praten met anderen. Denken aan Jezus en leven volgens zijn Woord.

Hoe zou het zijn als mensen konden zien dat je christelijk bent. Zouden ze dan op je af stappen en vragen hoe het is om de Here Jezus in je hart te dragen? Willen ze weten welke keuzes je maakt in je leven? Wat je verwacht van God en hoe je je geloof belijdt? Zou ik dan ook zo openhartig zijn? Zou ik vertellen welk beeld ik heb bij de Heer, bij de hemel? Hoe ik denk dat ik mijn geloof moet belijden en of ik daar tevreden over ben. Zou het niet leuk zijn als mensen elkaar hier naar vragen, als christenen vertellen over hun geloof. Het is onze taak om de liefde van God uit te dragen en te delen, maar hoe doe je dat? Als mensen er niet naar vragen, begin je er dan zelf over? Is dat niet opdringerig? Wat doe je als mensen je veroordelen of kritische vragen stellen, waarop je eigenlijk geen goed antwoord hebt waardoor je het gevoel krijgt dat je tekortschiet.

Kortom: deel jij je geloof met anderen en hoe doe je dat? Het is maar een vraag, maar geen retorische .... Ik ben erg benieuwd naar reacties!

Mirjam Goudart-Jansen

Noot redactie: Mirjam is op 9 september bevallen van een prachtige dochter, die de naam Isabelle Eva heeft gekregen. Het gaat goed met ouders en dochter.

Mirjam en Steven, wij wensen jullie heel veel geluk en een prachtige toekomst samen met jullie dochter.

Van Zondag tot Zondag

In deze rubriek vindt u nadere informatie over de vieringen in de komende periode. Over de ontbrekende zondagen is geen nadere informatie bekend. Een volledig (be-
noopt) overzicht van de kerkdiensten vindt u op de volgende bladzijde.

Dit najaar staan de verhalen van Elia en Elisa op het leesrooster. Twee grote profeten uit het Oude Testament.

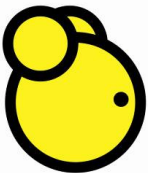
Op zondag 6 oktober lezen we over één van de huzarenstukjes van de profeet Elia: de offerwedstrijd op de berg Karmel (1 Koningen 18 : 20-40). Een verhaal dat de vraag bij ons neerlegt: van wie heeft God in deze tijd, in ons leven concurrentie?

In de dienst van **zondag 13 oktober** lezen we een gedeelte uit 2 Timoteüs 2 : 8-15.

'Waartoe voel jij je geroepen?' is het thema van de dienst op **zondag 20 oktober**. We lezen over de roeping van Elia uit 1 Koningen 19 en over Jezus die met zijn volgelingen spreekt over geroepen zijn (Lucas 9 : 57-62).

Op **zondag 27 oktober** vieren een gezamenlijke dienst met de PERKI. Voor meer informatie: zie de rubriek *TeamGeest* (blz. 6)

BabyBullenBank enorm succes!

BabyBullenBank

Vanaf januari 2013 runnen enkele vrijwilligers bij de Individuele hulp die STEK uitvoert voor de protestantse diaconie van Den Haag de *BabyBullenBank*. Jonge moeders in Den Haag bleken soms grote behoefte te hebben aan *basics*, zowel voor en na de bevalling en er blijken jonge moeders te zijn die de middelen hiervoor eenvoudigweg niet hebben. Hulpverlenende instanties kunnen voor hun cliënten een beroep doen op de *BabyBullenBank*. Aanvankelijk kwam vooral het aanbod goed op gang en werden de bullen in groten getale ingeleverd bij de receptie aan de Parkstraat. Nu hebben ook de mensen die de bullen nodig hebben de weg gevonden. Sinds de start zijn zeventig mensen geholpen met allerlei nuttige spullen, van positiekleding, wiegjes en badjes tot kinderklertjes. De voorraden, vooral van grotere spullen, zijn snel geslonken en daarom roept de Bank mensen op materiaal te geven voor dit bijzonder goede doel. Er is op dit moment vooral behoefte aan kinderwagens (voor een tweeling hebben we bijvoorbeeld nog niets), maxi-cosi's, wiegjes en bedjes. Maar andere bullen mogen natuurlijk ook. U helpt er aanstaande en jonge moeders mee die zelf niet de middelen hebben om dergelijk spullen aan te schaffen.

Heeft u spullen over zoals hierboven aangegeven? Kent u mensen die zoiets nodig zouden kunnen hebben? U kunt de spullen aanbieden tijdens werkdagen van 9 tot 17 u bij STEK, Parkstraat 32, Den Haag. Afhalen is ook mogelijk: (070) 318 16 16. Alvast veel dank!

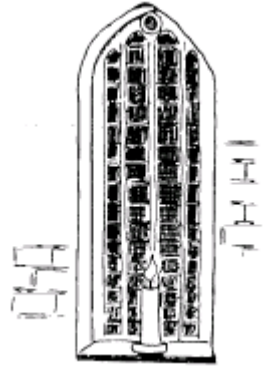
Kerkdiensten

Een beknopt overzicht. Voor nadere informatie zie de rubriek *Van zondag tot zondag*.

Elke zondag crèche en kindernevendienst

<u>oktober</u>	<u>voorganger</u>	<u>Organist</u>
6 10.00	ds. Berit Bootsma	Arie Kraaijeveld
13 10.00	ds. Ruud Stiemer	Danny Spaans
20 * 10.00	ds. Berit Bootsma	Roelfien Folkersma
27 10.00	ds. Ruud Stiemer	Jan Korenhof

* de *Werkgroep Wereldwinkel* is met een stand aanwezig in de hal van de kerk.

Radiogemeente in de Christus Triumfatorkerk

geen info!

City- en Kompasdiensten:

Zondag 27 oktober

Aanvang: 19.00 uur

Voorganger: ds. R. van Loon, Capelle a.d. IJssel

Muzikale medewerking: Chr. gemeente Zangvereniging *Immanuel*, Scheveningen
o.l.v. Ad de Joode

Organist: Ad de Joode

Geloven met een glimlach

Met het oog op de komende vakantie vraagt mijn zoon van acht of hij ook een paspoort heeft. Ik laat het hem zien en ik leg uit waarvoor je een paspoort nodig hebt. Ik vertel ook dat ieder paspoort een ander nummer heeft, het BSN. Zo heeft ieder mens een eigen nummer; dat nummer is heel groot want er zijn heel veel verschillende mensen en er kunnen geen twee mensen zijn met hetzelfde nummer.

Hij lijkt het te begrijpen en ter bevestiging merkt hij op: *“Dan had God zeker nummer één?”*

Uit: NRC
Ingezonden door Nel Reedijk

Agenda

(Voor zover niet anders is aangegeven vindt een en ander plaats in de Christus Triumfatorkerk)

Elke donderdag van 13.30 – 16.00 u: Handwerkclub

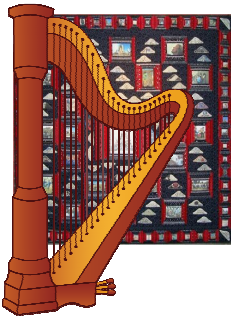
Elke vrijdag van 13 tot 14 u spreekuur ds. R.E. Stiemer in de kerk.

Elke vrijdag om 18 u: *Maaltijdproject*

oktober

1	19.30	Bijbelgespreksgroep o.l.v. Aad Tulling
6	11.30	Jongerencatechese, na de kerkdienst
8	20.00	Lezing: Hanna Rijken - kennismaken met het nieuwe Liedboek
9	10.00	Woensdagmorgenbijbelkring o.l.v. Aad Tulling
9	19.45	Moderamen
9	20.00	Theatervoorstelling: 'Hier sta ik' in <i>De Boskant</i> (zie blz. 6)
10	12.30	Lunchpauzeconcert
12	15.00	Ontmoetingsplek voor Jonge Ouders / Café Klieder
14	15.00	bijeenkomst waarin wordt nagedacht over het levenseinde (zie blz.25)
14	20.00	bijeenkomst waarin wordt nagedacht over het levenseinde (zie blz.25)
17	19.45	Kerkenraad
18	20.00	Gespreksgroep <i>Geloven</i> – thema: Grote Verzoending en andere feesten – Leviticus 16 en 23.
22	15.00	bijeenkomst' waarin wordt nagedacht over het levenseinde (zie blz.25)
23	10.00	Woensdagmorgenbijbelkring o.l.v. Aad Tulling
24	12.30	Lunchpauzeconcert
26	20.00	<i>The Jerusalem Passion</i> in de Dr. Anton Philipszaal (zie blz. 24)
30	20.00	Lezing prof. Carlo Leget over 'Levenseinde' in de <i>Duinzichtkerk</i>

Quilts en harpen

Met plezier kijken we terug op de quilts-expositie van de afgelopen maand in onze kerk. De opening van deze expositie trok ca. honderd belangstellenden, die verbaasd waren over de hoeveelheid werk dat tentoongesteld werd. En dan te bedenken dat dit allemaal door één persoon gemaakt is: Lou Reesink Luijer. Op die zaterdagmiddag genoten de aanwezigen ook van het prachtige harpspel door de vijf dames van Harpoz. Van klassiek tot modern werd ten gehore gebracht, echt voor elk wat wils. En zo konden we van 'topsport' op twee gebieden tegelijk genieten. De middag werd besloten met een hapje en een drankje, als altijd prima verzorgd door vrijwilligers van de Wereldwinkel.

Ook na afloop van de dienst op zondag bleef nog menigeen in de kerkzaal rondhangen om de quilts te bewonderen, zoals ook de donderdagen en vrijdagen van deze maand en op de Open Monumentendag mogelijk was. Lou Reesink Luijer verkoopt in principe niets van haar werk, maar als dank voor de gelegenheid in onze kerk te exposeren, schonk zij wel een quilt aan de kerk, die toevallig prachtig combineert met de paarse wand in de grote hal. En zo kunnen we nog lang herinnerd worden aan deze geslaagde expositie.

Wouter Müller

Public Relations

Loopt u nog wel eens over straat met een spandoek? Helaas, het spannende protesttijdperk lijkt een beetje voorbij, maar wie weet liggen er nog wel wat restanten op zolder, in de kelder of in de berging. Een langwerpige doek met een pakkende leus erop. Ter weerszijden een stok om 'm omhoog en strak te houden. Of één met gaatjes om 'm tussen bomen te kunnen spannen.

Bij de heropening na de renovatie van onze kerkzaal in september 2003 stond, in aanwezigheid van burgemeester Deetman, het hele kruispunt vol met spandoeken. En aan de kerk hingen er meer, de één nog kleuriger dan de ander. Allemaal spandoeken met de kerk als thema. Een heel leuke manifestatie.

Dat is allemaal alweer tien jaar geleden en die spandoeken zijn verdwenen. Sporadisch is er nog één in gebruik: de Openkerkbanner aan de toren. Een prachtig doek. Maar meer dan het feit 'dat de kerk open is' en dat er iets kunstzinnigs te zien valt, zegt het niet. Het zegt niets inhoudelijks over onze kerk, over wat we zo graag willen uitdragen naar buiten. Het bevat geen boodschap voor de naaste burens, de wijk, de stad en haar bewoners. Een spandoek

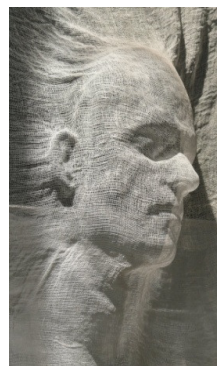
hoort dat eigenlijk wel te doen.

Het alternatief is de boodschap van de daken schreeuwen, maar door de herrie van de stad ben je helaas niet te verstaan. Dus toch maar een groot doek gepakt en een leus erop gekalkt, liefst in knallende kleuren. Zo laat je iedereen weten wat je op je hart hebt. En daar kun je dan nog best wat bij schreeuwen, maar het spandoek zegt alles al; alle voorbijgangers worden er keihard mee geconfronteerd. Dat heet nou PR.

De landelijke kerk en de plaatselijke wijkkerken doen best wel aan PR, public relations. De vraag is: Hoe kan de kerk zich het beste richten tot 'het publiek', de buitenwacht, en de samenleving waarbinnen zij functioneert? Op velerlei manieren. Ik denk dat landelijk gezien de *Actie Kerbalans* ook bij niet-kerkelijken bekendheid geniet. Soms neemt de synode een standpunt in dat de landelijke pers haalt, zoals de oproep tot het organiseren van wakes voor Syrië en tot gebed voor de Koptische kerk in Egypte.

Onze eigen *Christus Triumfator*kerk kent het *Openkerkproject*, dat negen jaar goed heeft gefunctioneerd en waarbij velen, ook buitenkerkelijken, over de drempel zijn

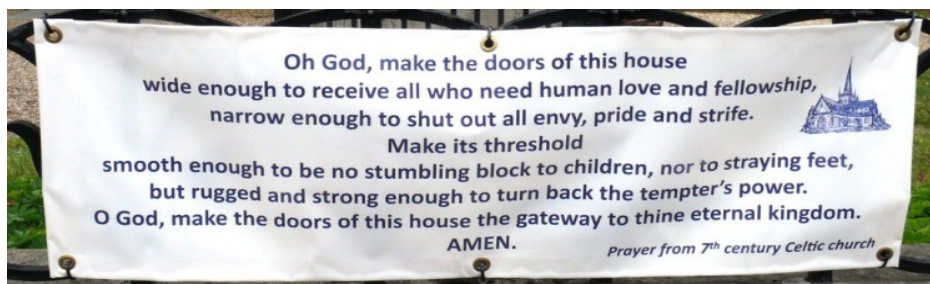
gekomen. Aanvankelijk was de kerkzaal op alle werkdagen van 12 tot 14 u open voor het publiek. Om de mensen naar binnen te krijgen, werden kunsttentoonstellingen georganiseerd. Dat was fantastisch, maar soms ook schrikken....! Er zijn de mooiste kunstwerken geëxposeerd in die kolossale ruimte van zo'n 5.000 m³ en als sommigen iets niet mooi vonden, dan was het vaak wel spannend. Op een gegeven moment hingen er vijf enorme vissen in de kerkzaal; een andere keer stond er een houtsnijwerk van 25 m². Jammer genoeg werd de groep vrijwilligers die, als de deuren openstonden op de kerk

pasten, steeds kleiner en moest de openstelling beperkt worden tot 2 x 2 u per week en zelfs dat lukte uiteindelijk niet meer. Gelukkig was bij het 50-jarig jubileum vorig jaar het aantal bezoekers van de expositie van mobiles en de tentoonstelling over de geschiedenis van onze kerk aanzienlijk. Ook was er twee keer een 'kerstzangwandeling' door de wijk, in samenwerking met het Leger des Heils, die aardig wat mensen trok. Verder waren er succesvolle manifestaties en evenementen als *Parels van het Bezuidenhout*, *Openmonumentendag*, e.d. Toch is het de laatste tijd wat stil geworden doordeweeks en komen er niet veel 'mensen van buiten de kerk' binnen om van de schoonheid van de lichtval in de kerkzaal te genieten, een kaarsje te branden of even te mediteren in het *Stiltecentrum*. Eigenlijk jammer, want onze kerk heeft, alleen al als gebouw, zoveel potentie om mensen te trekken. Voeg daar nog eens bij de hartelijke en open sfeer binnen onze gemeente, waardoor de toevallige bezoeker zich meteen welkom voelt, dan zou je toch denken dat alle ingrediënten voor 'aanzigende werking' aanwezig zijn. Wat wil een kerk nog meer?

In onze vakantie in Engeland kwamen we in Norwich een spandoek tegen in de tuin van een kerk, met daarop een 7^e-eeuws Keltisch gebed. We vonden het indrukwekkend in z'n eenvoud, want dit 1400 jaar oude gebed heeft nog niets aan actualiteit en zeggingskracht ingeboet.

Vertaald luidt het ongeveer zo:

O God, maak de deuren van dit huis zo breed dat allen die liefde en vriendschap van mensen behoeven ongehinderd naar binnen kunnen. Maar maak ze zo smal dat alle jaloezie, trots en geharrewar buitengesloten worden.

Maak de drempel zo laag dat hij geen struikelblok vormt voor kinderen, noch voor hen die dwalend rondlopen. Maar maak 'm wel stevig en sterk genoeg om de macht van de verleider te kunnen weerstaan.

O God, maak de deuren van dit huis de poort die leidt naar uw eeuwig koninkrijk. Amen.

Wellicht een idee voor onze kerk?

Uiteraard kunnen we niet volstaan met alleen één enkel spandoek. Het vergt de inzet van enthousiaste mensen die, ook doordeweeks, wandelende spandoeken 'voor de Heer' willen zijn. Dat lijkt een hele opgave, maar de gemeente hoeft daar niet krampachtig van te worden. Als de Geest er is – Spirit – komt er zeker inspiratie.

Veni Creator Spiritus

Jezus hield zijn pas toegetreden discipelen voor: *"Want niets is verborgen dat niet ont-huld zal worden en niets is geheim dat niet bekend zal worden. Wat ik jullie in het dui-ster zeg, spreek dat uit in het volle licht, en wat jullie in het oor gefluisterd wordt, schreeuw dat van de daken."*

Adriaan Sala

Vier met alles wat in je is

Nieuwe Liedboek 386

1 Vier met al - les wat in je is
Christus' dood en ver - rij - ze - nis.
Aan de ta - fel van brood en wijn
wil Hij tast - baar aan - we - zig zijn.

refrein:
Hij die op - staat geeft brood en a - dem - tocht,
woord van o - ver - vloed dat ons voedt.

- Hij verbindt ons en maakt ons één / tot een kring om zijn tafel heen.
Vier de vrede van Christus, zing! / Vier het leven in deze kring. **Refrein.**
3. Jezus spreekt ons in liefde aan, / daagt ons uit om op weg te gaan
met het brood van gerechtigheid, / met de wijn van zijn koninkrijk. **Refrein.**

Dit avondmaalslied is één van de juweeltjes uit het nieuwe Liedboek. De melodie is afkomstig uit Jamaica. De oorspronkelijke Engelse tekst is in 1975 geschreven door Britse protestantse predikant Fred Kaan (1929 —2009). De Nederlandse vertaling is van de hand van de dichter René van Loenen. We hebben dit lied op zondag 8 september in de avondmaalsdienst geleerd. De kinderen hebben het pianospel van Arie Kraaijeveld ondersteund met tamboerijnen en sambaballen. Het was een feest!

Ruud Stiemer

Zomaar een wijsheid...

Nuchter zijn en twijfelen, dat is de kern van wijsheid.

Humor in de kerk (1)

Uw actieve eindredacteur, Henk Hospes, verzocht mij enkele maanden geleden een bijdrage te leveren n.a.v. ds. Berit Bootsma's artikel 'Geloven met een lach'. Wij waren op dat moment zes weken in Canada en Amerika en daar is toen niets van gekomen, totdat *Samenspel* van september in de bus viel en Henk's verzoek me weer te binnen schoot: o jee....

Na overleg met hem maak ik zijn verzoek wat ruimer en vertel ik in dit nummer eerst iets over humor in het algemeen en in een volgend nummer wat ik als predikant zoal aan (droge, grimmige, galgen)humor heb meegemaakt. Mijn conclusie is: wat meer humor zou de sfeer van de zondagse vieringen en kerkelijke vergaderingen in Nederland zeer ten goede komen, want hoe formeel en saai kan het daar soms toegaan.

ENGELSE HUMOR

Er wordt beweerd dat humor uit Engeland komt. Kees Fens weet zelfs wanneer die is ontstaan: op 22 juni 1535. In de ochtend van die dag, zo schrijft hij, werd Johan Fisher, bisschop van Rochester, uit de Tower in Londen, waarin hij gevangenzat, naar het schavot geleid. Daar wachtten hem de beul en het zwaard. Fisher had de laatste nacht van zijn leven slecht geslapen: een dreunend lopende wacht voor zijn cel maakte veel lawaai. Hij had hem beleefd om stilte gevraagd! Op weg naar het schavot vroeg hij om zijn schoudermanteltje: hij was bang nog kou te vatten. Die vraag om dat schoudermanteltje.... Niemand behalve Fisher zelf, zal inwendig om die vraag gelachen hebben.

Die eerste uiting van humor heeft al dit belangrijke kenmerk in zich: humor is een afleidingsmanoeuvre. Even moet de aandacht weg van het allergrootste dat wacht: in dit geval de dood. De ernst wordt a.h.w. met een licht gebaar opzij geduwd. Een toevoeging maakte de afleiding nog mooier: Fisher zei tegen de soldaat dat hij tot op het schavot over zijn gezondheid wilde waken...

Nog een voorbeeld van droge Engelse humor. Jaren geleden was er in *The Times* een discussie over preken. Het begon met deze brief aan de hoofdredacteur: "Mijnheer, meer dan 30 jaar bezocht ik de kerk en heb in die tijd ongeveer 3000 preken gehoord. Ik herinner me er niet één meer van. Kunnen predikanten zich beter niet met andere zaken bezighouden? Hoogachtend....."

Het veroorzaakte een levendig debat over voor en tegen preken. De discussie werd besloten met: "Mijnheer, ik ben nu meer dan 30 jaar getrouwd en heb in deze jaren meer dan 30.000 maaltijden gegeten, echter ik herinner me niet één daarvan, maar zonder hun voeding zou ik van honger zijn omgekomen".

We blijven nog even in Engeland. Ds. J.J. Buskes die een fijne antenne voor humor bezat, vertelde eens dat hij in een Engels kerkblad deze huwelijksadvertentie gelezen had: "Jonge boer zoekt kennismaking met jonge boerendochter in bezit van tractor. Foto van tractor gelieve op te sturen naar....".

Wordt vervolgd!
Bart Baak

Noot redactie: Ds. Baak was van 1981 tot 1993 wijkpredikant van onze gemeente. Hij is inmiddels met emeritaat, maar voelt zich nog steeds sterk verbonden met de CTK.

'Onze' organisten aan het woord

Sinds het overlijden van Jaap Hagg worden het orgel en de vleugel in de zondagsdiensten afwisselend bespeeld door een aantal gastorganisten, waarvan Arie Kraaijeveld en Johan de Graaf tot nu toe het leeuwendeel van de diensten voor hun rekening hebben genomen. Andere regelmatige gasten op het orgel zijn Jan Korenhof, Danny Spaans en Hans Buis. Dat bracht ons op het idee van een miniserie over 'onze' organisten en met name waar hun belangstelling voor het orgel vandaan komt en wat hen 'beweegt'. Jan Korenhof, organist van de *Noorderkerk*, bijt deze maand het spits af:

Waarom ben je organist geworden en wat vind je zo leuk aan het bespelen van een orgel?

Als kleine jongen was ik al enorm geboeid door kerkorgels. Tijdens kerkdiensten zat ik altijd in de bank "mee te spelen" met het orgel. Toen ik een jaar of zes was, nam mijn opa me mee naar 'zijn' kerk. Mijn opa was koster. Samen gingen we naar het orgel en hij speelde er op. Dit heeft zo'n indruk op me gemaakt, dat ik kort daarna op les ben gegaan. De lessen gingen met vallen en opstaan, ik deed veel te veel m'n eigen ding en was te weinig bezig met het lesmateriaal. Maar uiteindelijk is het er toch van gekomen. Toen ik 15 was, begeleidde ik mijn eerste kerkdienst.

Het mooie van orgelspelen is dat je er zo veel gevoel in kunt leggen. Het is heel dynamisch, wat ik vaak probeer, is op de liedtekst te letten en hier mijn spel en registratie op aan te passen. Het is een prachtig gevoel om de gemeente te mogen begeleiden, dat blijft iets speciaals. Verder vind ik het leuk als het klikt met een predikant, dit kan de eredienst iets extra's geven.

Welk orgel zou je graag willen bespelen en waarom?

Er zijn zo veel prachtige orgels op de wereld, daarom is het bijna onmogelijk om een antwoord op deze vraag te geven. Maar we houden het dicht bij huis, ik denk dat mijn favoriete orgel, het Bätzorgel van de *Lutherse kerk* hier in Den Haag is. Daar heb ik gelukkig al diverse keren op mogen spelen, maar dat blijft iets bijzonders. Ik vind de klank van dit orgel uniek, vooral het zwelwerk is prachtig. Verder staan in Nederland de *Bovenkerk* in Kampen en de *Bavo* in Haarlem nog op mijn verlanglijst. En wat te denken van de *Saint Sulpice* in Parijs? Zoveel registers en mogelijkheden, wat een feest moet dat zijn om op zo'n orgel te spelen.

Hoe zou je het orgel in de CTK omschrijven en wat vind je ervan?

In het begin moest ik er even aan wennen, bijvoorbeeld de plaats van de koppels, en zo is er nog een aantal dingen waar je op moet letten. Maar nu ik er aan gewend ben, is het een erg prettig instrument. Omdat je de beschikking hebt over drie klavieren en 31 registers, beschik je over legio mogelijkheden. Erg leuk om bijvoorbeeld te experimenteren met uitkomende stemmen. Van de orgels waar ik regelmatig op speel, is dit orgel verreweg het grootste orgel.

Reidans ...

Een rubriek waarin de lezers van Samenspel de gelegenheid krijgen hun verhaal te laten rondzingen in de gemeente. Een beetje te vergelijken met de wave: de één steekt de ander aan, tot we de hele gemeente rond zijn. Deze keer:

Ik ben Maud Vonk en ik woon al járen in het Bezuidenhout. Ik ben zonder geloof opgevoed; de normen die gehanteerd werden, waren wel 'gereformeerd', maar dood is dood en dan is er niets meer .... Daarin ben ik vastgelopen door alle ellende die ik gezien en meegemaakt heb. Liesbeth van der Hoop, die ik kende van het consultatiebureau, waar zij met haar kinderen kwam en waar ik werkte, heeft me mee weten te krijgen naar de *Christus Triumfator* kerk. Ik raakte geïnteresseerd in het geloof en in april 1996 ben ik in deze kerk gedoopt.

Ik vond dat ik een gebrek aan Bijbelkennis had en zo raakte ik – ook weer via Liesbeth – betrokken bij een Bijbelgroepje onder leiding van Patricia Kortenbroek. Van haar heb ik heel veel geleerd en via haar kwam ik bij de Christengemeente Harvest aan de Westvlietweg in Leidschendam. Inmiddels kon ik ook 'in tongen bidden', wat – met mijn vrij nuchtere instelling - in het begin een heel rare gewaarwording was. De aanwezigheid en de kracht van de Heilige Geest heb ik daar aan den lijve écht en vaak gevoeld. Een verhaal apart.

Harvest is later opgesplitst in Zoetermeer, Rotterdam en Den Haag en voor mij was dat ook een beetje 'het einde'. Ik was alleen met mijn dochter (geboren in 1990) nadat haar vader in 1999 aan een hartstilstand was overleden. Het 'evangelische leven' botste nogal met haar niet onbelangrijke 'niet-christelijke leven', zoals de activiteiten van de badmintonclub. En de hele zondag spenderen aan de kerk met een onwillig kind, tja .... Ik ben toen een beetje aan het zwerven gegaan: de vroege dienst bij Maasbach om daarna om 11 uur snel weer thuis te zijn; toch weer naar Harvest – Den Haag om 11 uur in 'Zandvliet' op de Bezuidenhoutseweg. Feestdagen in Zoetermeer, dan weer hier, dan daar. Op de één of andere manier werd het me allemaal te veel en te druk en vroeg ik me af waarom ik zo moeilijk deed. Gewoon weer terug naar de kerk 'om de hoek'; de kerk die in mijn ogen de spil van de buurt moet zijn; waar je op zondagochtend naar een dienst gaat, samen met anderen je geloof belijdt en bidt. Een kerk die openstaat voor iedereen, waar de gedachte leeft van "heb God lief boven alles en uw naaste gelijk uzelve." Waar je op elkaar kunt rekenen in goede en in slechte tijden en waar je zelf ook je bijdrage aan wilt leveren. Ik hoop dát hier in de *Christus Triumfator* kerk hervonden te hebben.

Zomaar een wijsheid ...

Het leven is net als zeilen. Ook met tegenwind kun je vooruit gaan.

Van de ZWO-commissie

RONDZENDBRIEF DS. WALTRAUT STROH

Naast de classisbinding met het domineesechtpaar Jansen-Joziassie in Kenia heeft de classis ook binding met het internationale studentenpastoraat voor de studenten van o.a. Institute for Social Studies (ISS) in de regio Den Haag/Delft. Op verzoek van één van haar oud studenten heeft ds. Stroh diens huwelijk met een Nieuw Zeelandse voltrokken in Indonesië op het eiland Balië. Ze heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om een aantal vrienden in Indonesië te bezoeken. Van deze reis heeft zij een verslag gemaakt, waaruit ik het laatste deel heb overgenomen. Wilt u het hele reisverslag lezen, zendt u mij dan uw e-mailadres en ik stuur het u toe (ericebbink@ziggo.nl).

Zij schrijft:

HET MEEST INDRINGENDE MOMENT

Vóór ik op maandag 12 augustus weer uit Jakarta vertrok had ik de gelegenheid twee jonge Indonesiërs te ontmoeten. Zij waren bijna de enigen die ik niet van tevoren kende. Van Initiatives of Change in Den Haag had ik de naam van Huda doorgekregen, een jonge moslim die met Initiatives of Change in Indonesië werkt. We hadden maandagochtend afgesproken elkaar te zien. Huda was net terug van het Suikerfeest bij zijn familie. Hij bracht nog een jongeman mee, Oswin. Pas na een tijdje besepte ik dat Oswin christen is en een zeer overtuigde ook. De enige plek die open was en waar we een kopje chocolademelk konden drinken was McDonalds! Wij vonden elkaar in onze inzet voor de interreligieuze dialoog en in onze sterke overtuiging dat geloof en religie niet alleen mensen verdeelt maar juist mensen kan samenbrengen. Huda gaat samen met vrienden, die allemaal bij een liberale religieuspolitieke moslimbeweging zijn aangesloten, naar middelbare scholen om met de teenagers te praten. Helaas zijn er de laatste tijd steeds meer moslimextremisten die jongeren op school negatief beïnvloeden. Oswin heeft zich in Bandung bij een beweging aangesloten die vanuit diverse religieuze achtergronden samenwerkt om vooral de gezondheidssituatie in arme (moslim)dorpen te verbeteren. Zij winnen langzamerhand het vertrouwen van de dorpsbevolking. Voor hem is dit concreet werken aan het Koninkrijk van God. "Want", zegt Oswin, "Jezus verkondigde het Koninkrijk van God en dit is meer dan één kerk en meer dan het christendom. Wij willen mensen dichterbij God brengen door onze sociale actie." De motivatie voor Huda om zich voor tolerantie, dialoog en de positie van minderheden in Indonesië in te zetten komt vanuit zijn islamitisch geloof. Als moslim weet hij zich geroepen om zich voor vrede in de samenleving in te zetten. Hij citeert het prachtige vers uit de Koran dat zegt (ik citeer nu uit mijn hoofd), "God heeft de mensheid niet als één stam geschapen, maar vele stammen, opdat we elkaar leren kennen." Best jammer, dat we zo'n vers niet in de Bijbel hebben. Maar misschien mogen we Paulus met het de vele leden in het éne lichaam en de vele gaven van de éne Geest breder interpreteren dan alleen binnenkerkelijk. Diversiteit als aanmoediging om elkaar beter te leren kennen! Ik vertelde Oswin en Huda over onze jaarlijkse interreligieuze conferentie voor studenten. Dit jaar hebben we als thema gekozen Celebrating diversity for peace. Na mijn vertrek uit Indonesië ontstond het plan om Huda en Oswin naar Nederland uit te nodigen voor deze conferentie. Dus wie weet komt u / komen jullie hen straks hier nog persoonlijk tegen.

Aan het einde van ons gesprek stelde Oswin voor om samen te bidden. Daar zaten we dan met zijn drieën, rond een tafeltje bij McDonalds met andere gasten om ons heen en popmuziek op de achtergrond en gingen we om de beurt in gebed danken voor deze ontmoeting en bidden voor vrede, respect, onderling begrip en vriendschap

over religieuze scheidslijnen heen. Ik weet niet wat de mensen aan de andere tafels dachten en of ze in de gaten hadden wat hier gebeurde. Voor mij was het het meest indringende moment in die drie weken en een prachtige afsluiting van mijn bezoek aan Indonesië en bovendien een hoopvol teken voor de toekomst van dit land in al zijn enorme verscheidenheid aan religies en culturen.

Eric Ebbink

Voor degenen die haar niet kennen: Waltraut Stroh, studentenpastor bij het Internationaal Studentenpastoraat voor de Haagse regio, is de echtgenote van onze – helaas veel te vroeg overleden – vroegere wijkpredikant, ds. Jan van Vliet. (redactie)

Zorg om betekenis

Lezing prof. Carlo Leget over levenseinde

In alle discussies die deze maanden weer het nieuws halen rond 'het levenseinde' – al dan niet zelf gekozen – valt mij op hoezeer deze zich concentreren op het 'hoe en wat'. De instrumentele en materiële vragen lijken daarbij leidend te zijn. In ieder geval als het om nieuws waarde gaat. Wat mag, wat kan, wat wil ik, en hoe doe ik dat, zijn dan de vragen. Terwijl er zo heel veel meer te zeggen valt over een mensenleven, en de afwegingen die mensen maken als zij nadenken over hun levenseinde, of het levenseinde van de mensen om hen heen. Want hoe autonoom mensen zich ook voelen en zijn, ook in hun sterven zijn vele naasten en verzorgers betrokken. Onherroepelijk is doodgaan ook een sociaal gebeuren. Bij het meedenken met familie over een passend afscheid wordt iedere keer weer zeer duidelijk hoe belangrijk de sociale dimensie van het leven is. Wie was deze mens voor ons, wat heeft zijn of haar leven betekend, voor mij, de gemeenschap.

In de gemeenschap van de kerk zoeken wij nadrukkelijk ook de geestelijke dimensie van het leven. Daarin gaat het om wat wij geloven, vinden, hoog houden en hoe dat ons leven kleurt, en ons leven en onze beslissingen stuurt. Iedere mens kent de dimensie van het geestelijk leven, gelovig of niet. Deze herfst zal er in de Duinzichtkerk aandacht besteed worden aan de breedte van het gesprek rond het levenseinde.

Eind september of begin oktober zullen er, in voorbereiding op deze lezing, bij de andere wijkgemeenten binnen de combinatie (*Kruispunt* en *Christus Triumfatorkerk*), gespreksavonden zijn. Details hierover volgen later (redactie: zie hiervoor blz. 25). Maar u kunt vast noteren: woensdag 30 oktober. Op die avond zal prof. Carlo Leget in de *Duinzichtkerk* het thema voor ons afronden en in perspectief zetten.

Carlo Leget is hoogleraar Zorgethiek en geestelijke begeleidingswetenschappen, en bijzonder hoogleraar Ethische en spirituele vragen in de palliatieve zorg. 'Zorg om betekenis' was de titel van de rede waarmee hij op 26 juni jl. zijn ambt aanvaardde.

Ds. Corrie van Duinen

Zomaar een wijsheid ...

Als er citroenen uit de lucht vallen, leer er dan limonade van te maken.

Jerusalem Passion

Op zaterdagavond 26 oktober 2013 is in de Dr. Anton Philipszaal in Den Haag de jubileumuitvoering van *The Jerusalem Passion* van Murray Wylie te horen.

Vijftien jaar na de Nederlandse première beleeft *The Jerusalem Passion* van de Australische componist Murray Wylie zijn zevende Nederlandse editie. In deze jubileumeditie verzamelde initiatiefnemer en dirigent Hans Matla weer een groot gelegenheidskoor om het prachtige muzikale avontuur van *The Jerusalem Passion* – een verhaal van passie en hoop – aan te gaan. Met dit jubileum wordt ook het dirigentenjubileum gevierd van ontdekker en initiatiefnemer dirigent Hans Matla, die dit jaar veertig jaar 'op de bok' staat.

The Jerusalem Passion is – als modern/klassiek muziekstuk – geschreven voor verteller, vijf solisten, zesstemmig koor, piano, orgel, combo en groot symfonieorkest. In naam een passion, in werkelijkheid een licht oratorium, nog net geen musical. De *The Jerusalem Passion* wordt met een bepaalde passie gezongen en dat is niet zomaar. Het gaat verder dan alleen het lijdensverhaal van Christus. Het eerste deel volgt Christus op aarde, van Galilea tot aan het kruis. Deel twee gaat over wat daarna komt: het nieuwe en eeuwige Jeruzalem. Het is in feite het verhaal van twee steden: het historische, aardse Jeruzalem enerzijds en het Hemelse, nieuwe Jeruzalem anderzijds met als uitkomst dat de Geest van Boven diep in ons de hoop is op eenheid en, zoals aan het slot wordt gezongen, "We'll meet at last at one table of Friends"

Het concert is een lust voor oor en oog met toegankelijke en indrukwekkende muziek. Het oratorium verenigt de expressieve en klassieke muziekstijl met de licht-klassieke musicalstijl, die tegenwoordig zoveel mensen aanspreekt. Een sterk stuk door de combinatie van tekst, aansprekende muziek en aanvullende belichting. Hans Matla staat zoals altijd garant voor een bijzonder indrukwekkend en muzikaal hoogstaand evenement. A musical story of passion and hope, diepe ontroering die uitmondt in een spektakel.

Solisten zijn Remko Harms, Jutta Bolsius, Denise Matla, Anneke van Es en Roberto de Groot. Wim de Penning is de organist en het Promenade Orkest zorgt voor de geweldige orkestbegeleiding.

Kaarten (29,50 inclusief garderobe en consumptie vooraf en in de pauze) zijn verkrijgbaar via www.jerusalem passion.nl, bij de Dr. Anton Philipszaal (www.idt.nl), Albersen muziek Den Haag en Haenen muziek Voorburg en via telefoonnummer 06 81 40 53 93.

Zomaar een wijsheid ...

Wie met mensen omgaat als pionnen, ziet spoedig dat zijn schaakbord leeg is.

Confusius

Bijbelleesrooster

De één leest iedere dag uit de bijbel, de ander zo af en toe eens een stukje. Of je nu vaak of zo nu en dan eens een bijbelgedeelte leest, je stelt je wel eens de vraag: 'Wat zal ik vandaag eens lezen?' Het 'Bijbelleesrooster' van het Nederlands Bijbelgenootschap kan u helpen om een keuze te maken.

RS

oktober 2013

di	1	Spreuken 14:1-11	wo	17	2 Timoteüs 2:1-13
wo	2	Spreuken 14:12-22	vrij	18	2 Timoteüs 2:14-26
do	3	Spreuken 14:23-35	za	19	2 Timoteüs 3:1-9
vrij	4	Psalms 35	zo	20	2 Timoteüs 3:10-17
za	5	1 Koningen 18:1-19	ma	21	Psalms 94
zo	6	1 Koningen 18:20-46	di	22	2 Timoteüs 4:1-8
ma	7	1 Koningen 19:1-21	wo	23	2 Timoteüs 4:9-22
di	8	Psalms 36	do	24	Psalms 99
wo	9	2 Timoteüs 1:1-10	vrij	25	1 Koningen 20:1-22
do	10	2 Timoteüs 1:11-18	za	26	1 Koningen 20:23-43
vrij	11	Psalms 37	zo	27	1 Koningen 21:1-29
za	12	Lucas 17:1-10	ma	28	1 Koningen 22:1-12
zo	13	Lucas 17:11-19	di	29	1 Koningen 22:13-28
ma	14	Lucas 17:20-37	wo	30	1 Koningen 22:29-40
di	15	Lucas 18:1-8	do	31	1 Koningen 22:41-54
do	16	Psalms 39			

Huiskamerbijeenkomsten over 'levenseinde'

In oktober zijn er rond *Duinzichtkerk*, *Vredeskapel* en *Christus Triumfatorkerk* 'huiskamerbijeenkomsten' waarin we nadenken over het levenseinde. We gaan op zoek naar het gelovige perspectief op de 'kunst van het sterven'. In de middeleeuwen sprak men in de theologie van de 'ars moriendi', de stervenskunst. Kunnen wij daar in onze tijd ook nog zo over spreken? We buigen ons over deze oude uitgangspunten en proberen zo ons eigen denken en geloven te verdiepen. Er is ruimte voor persoonlijke vragen en verhalen. En we inventariseren de vragen die we op het spoor komen ter voorbereiding op de avond met prof. Leget eind oktober. Alle bijeenkomsten worden geleid door ds. Corrie van Duinen.

Voor de tijden waarop de bijeenkomsten plaatsvinden, verwijzen wij u naar de agenda op blz. 15. Kunt u niet op één van die data en wilt u toch graag meedoen, dan kunt u zich ook aanmelden voor één van de bijeenkomsten rond *Duinzichtkerk* en *Vredeskapel*. Nadere informatie vindt u in de speciaal voor deze gelegenheid ontworpen folder, waarin zich ook een opgavestroompje bevindt. Verder kunt u zich per e-mail voor één van deze bijeenkomsten opgeven bij het kerkelijk bureau van de *Duinzichtkerk*, e-mailadres: duinvre@xs4all.nl

Puzzel

De oplossing van het vorige cryptogram:

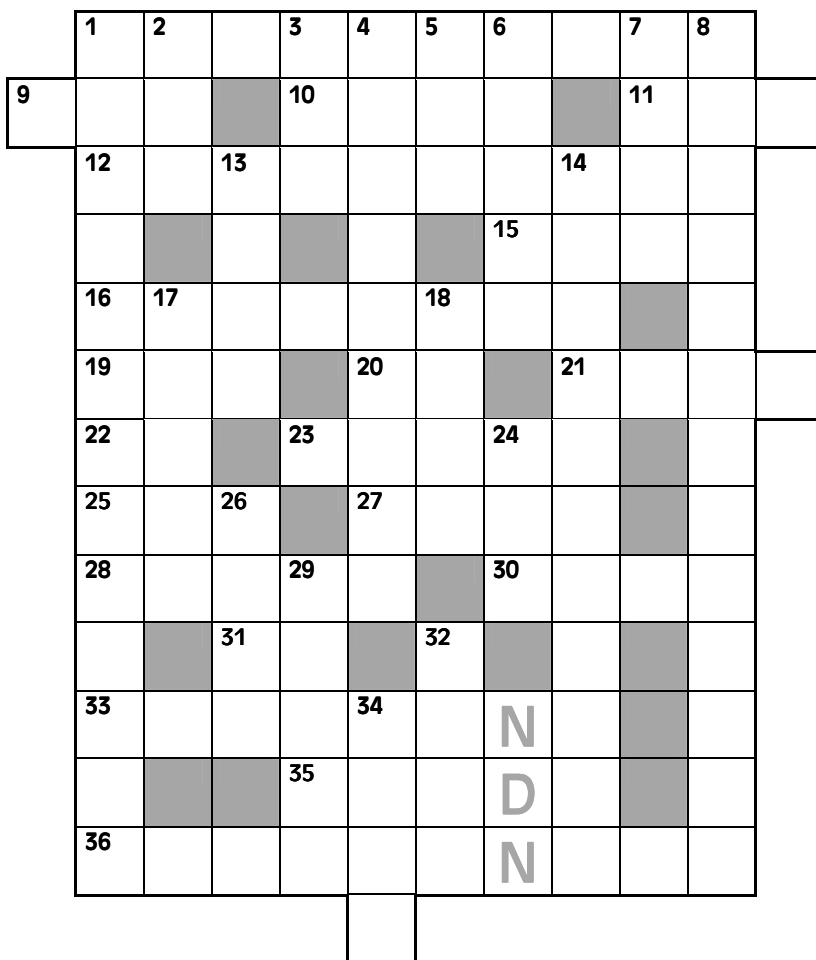
Horizontaal: 2 buitenlamp 7 co 8 scorpioen 9 COC 11 station 12 moord 13 smurf 15 roef 16 spettert 20 seder 21 joh 22 trilogie 24 familieïd

Verticaal: 1 stoom 2 bisschopsstaf 3 ich 4 nepotisme 5 avontuurtje 6 pantoffelheld 10 carpe diem (pluk de dag) 14 R.O. (Residentie Orkest) 17 per 18 tel 19 troel 23 idee.

Hè, hè, dat was dat. Zo beleef je in de avontuurtjes nog eens een avontuurtje...!

Meer spannend in de volgende aflevering. Die is wat groter uitgevallen dan eigenlijk de bedoeling was, maar u krijgt drie letters cadeau als compensatie. Veel plezier.

Adriaan Sala

HORIZONTAAL

- 1 grote mannenhand, maar verder in onbruik geraakt in 't huishouden (10)
- 9 Jut had er één en die moest eraf .. (3)
- 10 .... maar waar (4)
- 11 ... voor mekaar (3)
- 12 aan die zaak zit een luchtje (10)
- 15 neef van hermelijin en marter (4)
- 16 hoe kan nou stil zijn in de duinen met al die vrijende konijnen (8)
- 19 margarine als tijdperk (3)
- 20 samen in een bakje met 4 milj. inwoners en een feestneus (2)
- 21 steengoed spul al is het wat bros (4)
- 22 gas van adel, al even lang bekend als xenon en krypton (2)
- 23 onder die niet altijd goedgehumeurde roofdieren is een enkeling is zelfs een en al chagrijn (5)
- 25 9 maanden er naar uitgekeken en als het eindelijk zover is toch in een dip raken (3)
- 27 dat wil niet zeggen dat hij z'n streken niet meer heeft (4)
- 28 kan dreunend stampen (5)
- 30 journalist op vliegend tapijt? (4)
- 31 geen druppel meer! (2)
- 33 hier houdt het op (8)
- 35 dat doet de deur dicht (5)
- 36 met die aangeboren vaardigheid kun je groenarchitect worden (10)

VERTICAAL

- 1 in Holland noemen we dat 'zonnetje' (7 + 6)
- 2 de één heeft een deftige klok; de ander een wekker (3)
- 3 alle -laters en -gooiers van m'n terrein af! (3)
- 4 een lichtflits deed Saul wijken; hij kon het amper bevatten (9)
- 5 heeft die knul een raket gemaakt? (3)
- 6 smeer het maar in je haar! (5)
- 7 concurrent / collega van Zeus en z'n vrouw heet Friggs (4)
- 8 was de fiscus bij topdrukte gek op de gulden? (13)
- 13 minderheidsgroep die z'n naam gemeen heeft met een beroemde oude stad (4)
- 14 help, de trouwring kan niet af! (11)
- 17 in dit moderne Colosseum passen soms wel 80.000 mensen (5)
- 18 Russische tegenhanger van de Oost-Duitse Trabant (4)
- 24 om voor te staan (3)
- 26 Durf, piloot van de toekomst (4)
- 29 het blijft gissen (5)
- 32 Zuid-Europese maan (4)
- 34 je in Pisa als een dwaas gedragen (4)

